

Nr 224.

Av herrar **Kyling** och **Håstad**, *angående förhandlingsrätt för arbetstagarförening med avseende å till denna anslutna pensionärer.*

Av lagen om förenings- och förhandlingsrätt framgår icke tydligt i vad mån arbetstagarföreningar äger förhandlingsrätt för dem av medlemmarna, som avgått ur tjänst och åtnjuter pension. I många fall har arbetsgivare ansett sig kunna vägra förhandlingar rörande justeringar av pensionsvillkoren för sådana tjänstemän som redan trätt i pension.

För dessa pensionärer föreligger det ett starkt skyddsbehov, stundom starkare än för de befattningshavare som är i tjänst. Det föreligger sålunda ett legitimt behov för arbetstagarföreningarna att kunna upptaga förhandlingar med arbetsgivarna och träffa avtal om pensionsbeloppens justerande med hänsyn till förändringar i penningvärdet. Därjämte kan det ibland vara påkallat, att förhandlingar upptas rörande omregleringar av pensionsvillkoren, exempelvis i anslutning till införandet av nya pensionsbestämmelser för personal som är i tjänst.

I en motion till 1945 års riksdag (II: 108) anfördes i stort sett samma motivering som här ovan. Hemställan gick ut på att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t måtte dels efter vederbörlig utredning framlägga förslag till sådan ändring av lagen om förenings- och förhandlingsrätt samt lagen om förhandlingsrätt för kommunala tjänstemän, att förhandlingsrätt tillkomme arbetstagarförening med avseende å till denna anslutna pensionärer, dels låta intaga motsvarande förtydligande i Kungl. Maj:ts kungörelse angående förhandlingsrätt för statens tjänstemän.

Riksdagen beslöt på andra lagsutskottets tillstyrkan att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om en förutsättningslös utredning rörande förhandlingsrätt beträffande pensionsvillkor som angår personer, vilkas anställning hos arbetsgivaren redan upphört vid tiden för framställandet av begäran om förhandling. Riksdagens skrivelse överlämnades till 1948 års förhandlingsrättskommitté.

Denna kommitté avlämnade sitt betänkande den 31 december 1951 och anförde beträffande pensionärernas förhandlingsrätt bl. a. följande:

»Den särskilda utredning varom riksdagen sålunda hemställt har emellertid icke kommit till stånd. Kommittén anser för sin del otänkbart att komma med ett förslag till lösning av frågan om pensionärernas förhand-

lingsrätt enbart för det statliga och kommunala området. Kommittén har emellertid icke erhållit sådana direktiv och icke heller sådan sammansättning, att kommittén anser sig kunna taga upp frågan till undersökning även för den privata arbetsmarknaden. Vid sådant förhållande nödgas kommittén lämna förhandlingsrätten för pensionärer åt sidan men uttrycker på motsvarande sätt som socialstyrelsen på sin tid den förhoppningen, att de statliga och kommunala myndigheterna icke skola undandraga sig att på begäran överlägga med tjänstemannaorganisationerna om redan pensionerade tjänstemäns förmåner.»

Vid 1952 års riksdag tillfrågades chefen för socialdepartementet i interpellation om han hade för avsikt att låta igångsätta en skyndsamt utredning i syfte att bereda förhandlingsrätt åt arbetstagarförening med avseende å till denna anslutna pensionärer och att på grundval härav förelägga 1953 års riksdag förslag i ärendet.

Chefen för socialdepartementet svarade på denna interpellation bl. a. följande:

»Detta spörsmål — såsom förhandlingsrättskommittén även torde ha funnit — är onekligen ett ganska besvärligt juridiskt problem som hänföra sig till den kollektiva arbetsrättens mest centrala delar. Förhandlingsrätten enligt 1936 års lag har således f. n. samma omfång som möjligheten att sluta kollektivavtal, varför kollektivavtalsbegreppet, sådant det är utformat i lagen om kollektivavtal, torde komma att påverkas av den ifrågavarande utredningen. Enligt gällande lag är vidare föreningsrätten inte reglerad i vidare mån än som ansetts behöfligt för att trygga förhandlingsrätten; och föreningsskyddet är knutet till ett anställningsförhållande. Även föreningsrättens innehåll synes därför kunna komma att beröras av utredningen. Med det anförda vill jag inte ha sagt att det ej föreligger skäl för att även pensionerade arbetstagaras berättigade intressen i förevarande hänseende uppmärksammas.»

Vid den avvägning, varom här talats, överväger enligt vår mening skälen för att arbetstagarorganisationerna tillerkännes rätt att förhandla om de redan pensionerades intressen. Utan att en sådan rätt medges kan det — som erfarenheten ibland visat — uppstå fara för att ingen kommer att föra de pensionerades talan, varigenom dessas belägenhet och behov ej i tillräcklig grad blir beaktade vid fördelningen av den begränsade »kakan».

Vi hemställer följaktligen om utredning och förslag i syfte att lagstiftningens oklarhet på denna punkt undanröjes. Detta har avseende såväl på den privata arbetsmarknaden som på den statliga och kommunala sektorn.

Det synes oss samtidigt förtjänt av en närmare utredning, huruvida inte förhandlingsrätt rörande pensionsförhållandena även må medges organisation av förutvarande arbetstagar i förhållande till den, hos vilken de före inträdet i pensionsåldern innehaft anställning. En sådan förhandlingsrätt kan inte leda till några störningar av arbetsfreden, ty det rör sig ju om så-

dana arbetstagare, som icke längre har någon anställning och därför icke har några påtryckningsmedel att tillgripa. Eftersom förhandlingsrätten skulle grunda sig på ett förutvarande tjänsteförhållande, skulle några konsekvenser på andra områden inte kunna uppkomma. Med hänsyn till att tjänstepensionernas värde är totalt beroende av den ekonomiska utvecklingen i all dennas föränderlighet synes det oss stå i överensstämmelse med billighetens krav att organisationer för förutvarande arbetstagare beredes den rätt att framlägga sina synpunkter och diskutera sina intressen, som förhandlingsrätten lämnar. Av betydelse för frågans bedömning är också det förhållandet att vissa organisationer tillämpar det systemet att arbetstagaren vid övergången till pension ej längre får tillhöra organisationen i fråga. Givet är emellertid att en sådan förhandlingsrätt blott bör tillerkännas sådana organisationer, som uppfyller skäligen krav på verklig representativitet.

Med hänsyn till vad vi ovan anfört hemställer vi,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t

dels anhålla om utredning och förslag rörande sådan ändring i lagen om förenings- och förhandlingsrätt, i lagen om förhandlingsrätt för kommunala tjänstemän samt i kungörelsen angående förhandlingsrätt för statens tjänstemän att tvekan icke behöver råda därom att förening som avses i nämnda författningar äger förhandlingsrätt jämväl för till föreningen anslutna medlemmar, vilka avgått ur tjänst med pension,

dels anhålla om utredning och förslag rörande de villkor, enligt vilka förhandlingsrätt må tillkomma förening av pensionerade arbetstagare i förhållande till den eller de arbetsgivare, som utgiver pension.

Stockholm den 27 januari 1953.

Folke Kyling.

Elis Håstad.